

Keloğlan Çizgi Filminin Eflatun Cem Güney'in "Açıl Sofram Açıl" Masalı ile Karşılaştırılarak İncelenmesi

Oğuzhan ÇETİNER¹

Hikmet ASUTAY²

¹ Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Alman Dili Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

² Prof. Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Alman Dili Eğitimi ABD. – Edirne. E-Mail: hikmetasutay@yahoo.de. ORCID-ID: 0000-0002-0533-7708

Özet: Toplumun kültürel bir hazinesi olan Masallar çocuk yazınında büyük bir öneme sahiptir. Keloğlan masalları da geçmişten günümüze ulaşmış kültürel bir motiftir. Keloğlan karakteri de Anadolu ve Türk toplumunun kültürünün gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır. Sihir, büyü gibi fantastik öğeler içeren masallar çocukların ilgisini de çekmektedir. Keloğlan masalları sihir, büyü gibi unsurları barındırdığı için Şamanizm izlerine rastlanmaktadır. Şamanizm izleri Altay dönemindeki Tataray masallarında da görülmektedir. Geçmişte sözlü gelenek olarak var olan Keloğlan masalları, yazılı gelenekte de günümüzde yer almaktadır. "100 Temel Eseri" arasında yer almaktadır. Günümüzde masallar kitap halinin dışında çoklu medya aracılığıyla çizgi filmler halinde de rastlanır. Çoklu medya araçlarıyla birlikte çizgi filmler çocukların ilgisini çekmektedir. Çocuklar televizyon, bilgisayar vb. teknolojileri kullanarak çizgi filmleri izlemektedir. 1980'li yıllardan itibaren TRT Kültür Bakanlığının desteğiyle çizgi filmlerin önemi artmıştır. 2008 yılında TRT Çocuk kanalının televizyonda yayın vermesiyle birlikte Türk masalları, geçmişteki kültürümüzü günümüze aktarmaktadır. "TRT Çocuk"ta yayınlanan çizgi filmlerden biri de Keloğlan'dır. Günümüz Keloğlan çizgi filmi masallarda olduğu gibi fantastik öğeler taşımaktadır. Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan çizgi filmlerinden bir tanesi olan "Keloğlan-Kuyu Canavarı" ve Eflatun Cem Güney'in "Açıl Sofram Açıl" masalının dil, biçim ve görsellik yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. İnceleme, bu masalların dil, biçim ve görsellik yönleriyle sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Yazını, Masallar, Çoklu Medya, Çizgi Film, Biçim, Görsellik, dil

An Analysis of Keloğlan Cartoon by Comparison with Eflatun Cem Güney's "Açıl Susam Açıl"

Abstract: Tales, a cultural treasure of the society, has a great importance in children's literature. Keloğlan tales are also a cultural motif from the past to the present. The character of Keloğlan also reflects the traditions and customs of the culture of Anatolian and Turkish society. Tales containing fantastic elements such as magic and magic attract the attention of children. Since Keloğlan tales contain elements such as magic and magic, there are traces of shamanism. Traces of shamanism are also seen in Tataray tales of the Altai period. The Keloğlan tales, which existed as an oral tradition in the past, are also present in the written tradition. It is among the "100 Basic Works". Today, fairy tales are also found in cartoons via multimedia as well as in book form. Along with the multimedia tools, cartoons attract children. Children like television, computer etc. He watches cartoons using technologies. Since the 1980s, the importance of cartoons has increased with the support of the TRT Ministry of Culture. With the TV broadcasting of TRT Çocuk in 2008, Turkish fairy tales convey our past culture to the present. Keloğlan is one of the cartoons broadcast on "TRT Kids". Today's Keloğlan cartoon carries fantastic elements as in fairy tales. In this study, it was aimed to examine the fairy tale "Keloğlan-Well Monster", one of the Keloğlan cartoons broadcast on TRT Children's channel, and "Açıl Susam Açıl" by Eflatun Cem Güney in terms of language, form and visuality. The analysis was limited to the language, form and visual aspects of these tales.

Keywords: Children's Literature, Tales, Multimedia, Cartoons, Format, Visuality, Language

1. GİRİŞ

Keloğlan karakteri Altay zamanlarından günümüze kadar ulaşmış olan kültürel bir motiftir. Yüzyıllardır Türk kültüründe bulunan Keloğlan masalları günümüzde de yeni yapıtlar ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. Keloğlan masalları Anadolu'nun ve Türk toplumunun kültürünü ve gelenek ve göreneklerinin bulunduğu bir Türk mitolojisi olarak görülmektedir. Ögel (1995) e göre Keloğlan Türk kültürüne ait olan bir "tip" olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Keloğlan masalları ile

birlikte geçmiş dönemlerde olan Şamanizm izleri görülmektedir. Keloğlan masallarında bu izlenim sıklıkla sihir ve büyü olayları ile birlikte gerçekleşmektedir. "Keloğlan masallarında, Türk toplumun asırlar boyu birikmiş kültürünü analiz ettiğimizde, Şamanizm'in izlerini bulmanın yanı sıra, Hz. İsa'nın havarilerinden St. George ile Hz. Hızır nezdinde inançların etkileşimini görmekteyiz (Nuhoğlu, 2014: 95)".

Birçok ülkede Keloğlan masallarına benzeyen masallar bulunmaktadır. Bu masallardan en çok

Keloğlan masallarına benzeyen ise Tataray masallarıdır. Tataray masalları Altay destanında yer almaktadır. “Gerek Altay destanlarında, gerekse Anadolu halk masallarında sıkça görülen Tataray-Keloğlan, zeki, muktedir, insanlar tarafından öldürülemeyen, dürüst, kötülere karşı acımasız, uykucu, uyuz kel görünüşlü, komik, cılız, kel atlı, vb. özelliklere sahiptir” (Ergun, 2005: 78). Ayrıca Keloğlan “Fakirliği, kelliği ve kimsesizliği yüzünden herkes tarafından hor ve hakir görülüp, küçümsenmektedir” (Boyras, 2001: 5). Günümüzde de Keloğlan masalları çeşitli yayınlarla karşımıza çıkmaktadır. Çocuk ve Gençlik yazını bakımından önemli bir yere sahip olan Keloğlan masalları “100 Temel Eser” arasında yer almaktadır. Keloğlan Masalları üzerine geçmişten günümüze birçok eser yazılmıştır. Bunlardan bazıları Naki Tezel (1936)’den “Keloğlan Masalları”, Mefra Telci (1973)’den “Keloğlan” ve Eflatun Cem Güney (1955) yılında yazmış olduğu “Açıl Sofram Açıl” masalları örnek teşkil etmektedir. Aysun(2008) tarafından yazılmış olan “Keloğlan Masallarının Tespiti ve Tasnifi” Yüksek Lisans Tezinde bu masalların birinci dereceden eş bir metin olduğunu belirtilmiştir.

Çoklu Medya araçlarının çıkışıyla birlikte Keloğlan masallarından yola çıkılarak çizgi filmler ve filmler yapılmıştır. TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan çizgi filmi buna fantastik bir örnektir. Çünkü burada Keloğlan modern dünyaya uyum sağlamış şekilde göze çarpmaktadır. Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan çizgi filmlerinden bir tanesi olan “Keloğlan-Kuyu Canavarı” ve Eflatun Cem Güney’in “Açıl Sofram Açıl” masalının dil, biçim ve görsellik yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Keloğlan-Kuyu Canavarı” ve Eflatun Cem Güney’in “Açıl Sofram Açıl” masalı dil, biçim ve görsellik yönleriyle sınırlandırılmıştır.

2. Çocuk Yazınında Masallar

Asutay (2013)’a göre çocuk yazını evrensel sanat ve yazın bütününe götüren bir ara basamaktır. Ayrıca çocuk yazınının önemli olduğu diğer bir nokta ise gençlik yazınıyla birbirlerine çok yakın olmasıdır. Çocuk edebiyatının ürünleri belli bir yaş dönemine hitap etmektedir. Böylelikle çocukların kolaydan zora doğru götürerek nitelikli bir okur olmaları amaçlanmıştır. Masallar çocukları yetişkinler için yazılmış yazın kitaplarının hazırlanma görevini üstlenmektedir. Bu yüzden de masallar, çocuk yazınında önemli bir yere sahiptir. Masallar ile birlikte geçmişteki kültürümüzü öğrenmemizin yanı sıra geçmiş dönemle ilgili birçok bilgiler edinilir. Masallar fantastik öğeler bulundurduğu için çocukların hayal güçlerini geliştirmelerine yardımcı

olmaktadır. Fantastik öğeler ile birlikte bir çocuk yaratıcılığını geliştirebilmektedir. Bunlarla birlikte masallar çocukların bilişsel ve duyuşsal becerilerini geliştirmelerinde bir rol oynamaktadır. “Halk edebiyatının anlatıma dayalı (narrative) türleri arasında yer alan masallar, gözükür biçimsel ifadelerinin yanı sıra sembolik anlamlarıyla da önemli bir yere sahiptirler (Şimşek, 2017: 42)”. TDK masalın tanımını “genellik halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye” olarak belirtmiştir. Masalların belli başlı özellikleri ise;

- Masalların belli bir yazarı olmadığı için ve nerede veya ne zaman yazıldıkları belli olmadığı için anonimdir.
- Olağanüstü konular içeren masallarda fantastik öğeler vardır.
- Masallarda her zaman bir kahraman olmaktadır.
- Kısa ve yoğun bir anlatıma sahiptir.
- Genellikle masallar kalıplaşmış ifadelerle birlikte başlanmaktadır.
- Didaktik metinler olan masallar öğüt vericidir.
- Masallarda genellikle iyi ve kötü karakterler vardır.

2.1. Masal Türleri

Masal türlerini “halk masalları” ve “yazın masalları” olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.1.1. Halk Masalları

Halk masalları halk tarafından ağızdan ağza geçen, kaynağı pek bilinmeyen, zaman süreciyle gelişen ve değişen masallardır. Halk masallarında kahraman, batıl inançlar, kültüre özgü gelenek ve görenekler de bulunmaktadır. Halk masallarına geçmişten günümüze kadar ulaşılmıştır. Fakat halk masalları ağızdan ağza geldiği için kişiden kişiye farklı şekilde anlatılmaktadır. Günümüzde halk masalları sözlü masallardan çıkıp yazılı masallar haline gelmiştir. “İyi bir halk masalı ilgi bütünlüğü taşımalıdır. Yani okurun bütün dikkati ana fikir üzerine çekilmelidir. Bu bakımda fazla olay içermemelidir (Asutay, 2013: 10).” Halk masallarını edebi masallardan ayıran en önemli özellik yazın masallarının bir yazarı olmasıdır. Halk masalları üç bölümden meydana gelmektedir. Bunlar döşeme, gövde ve sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır;

"Döşeme, masalın giriş bölümüdür. Bu bölüme "masal başı" veya "tekerleme" de denir. Bu bölüm oldukça uzundur. Türk halk masallarının en ilginç ve çocukların da dinlerken veya okurken çok zevk aldıkları bir bölümdür (...)"Gövde, masalın, olayları, tasvirleri ve konuşmaları ile geliştiği ana bölümdür. Genellikle "bir varmış bir yokmuş", "günlerden bir gün" vb. sözlerle geçilir (...) Sonuç, masalın bitiş bölümüdür. Döşeme bölümüne göre çok kısa olan bu bölüm bir efsane veya kıssadan hisse ile bağlanır (Oğuzkan, 2000: 20)."

2.1.2. Sanatsal Masallar

Geleneksel masalların dışında spesifik olarak yazarları bilinen ve özellikle çocuk-gençlik grubu odaklı olarak yazılan sanatsal masallar da bulunmaktadır. Bunlar; "Yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları ve halk masallarına göre sanat açısından daha değerli sayılan masallara denir (Demir, 2006: 38)". Karşımıza sıklıkla zıtlık oluşturan iyi-kötü gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Yazın masallarında genel olarak perilere rastlarız. Olağanüstü durumlar tarafından yönlendirilen gerçek dışı masallardır. Kısacası hayal ürünü olan bir yazındır. Yazar burada kendi istediği şekilde olayları aktarmaktadır. Fabllar da edebi yazın masallarında yer almaktadır;

"Kahramanları bazen hayvanlar, bazen de hayvan-insan olan, ders vermenin ön planda tutulduğu, kıssadan hisse çıkarılan, kısa ve nesir şeklindeki halk anlatmalarına hayvan masalı denir (Türkiye Araştırmaları Dergisi, 2000: 157)".

Fabllar öğretici olduğundan dolayı gündelik hayatı kapsayan dersler vermektedir.

3. Çoklu Medyalar Ortamında Çizgi Filmler

Çoklu Medya araçları (televizyon, bilgisayar, tablet vb.) günümüzde yaygın hale gelmiştir ve çoklu medya araçları çocuk yazını için de önemli bir rol oynamaktadır. Çoklu medya araçları yetişkinlerin ilgisini çektiği gibi çocukların da ilgisini çekmektedir. Çoklu medya araçlarının yardımıyla günümüzdeki belki de en önemli yapımlar çizgi filmlerdir.

1980'li yıllardan günümüze çizgi filmler TRT Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle önem kazanmıştır ve kazanmaya devam edecektir. Çoklu medya araçlarının yardımıyla masallardan yola çıkılarak birçok çizgi film yapılmıştır.. "Çizgi filmler de bu sözlü kültürün getirisi geleneksel kaynaklardan faydalanan sanat dalları arasında yer almaktadır (Alicenap, 2015: 11). Bunlara örnek olarak Keloğlan, Kırmızı başlıklı kız vb. çizgi filmleri örnek olarak verilebilir. TDK'na göre çizgi film "bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema

film" olarak adlandırılmıştır. Çizgi filmler hem sözlü hem de yazılı kültüre aittir.

2008 yılından itibaren de TRT Çocuk kanalı Türk çizgi filmleri üzerine yapımlar yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. TRT Çocuktan yayınlanan Keloğlan çizgi filmi Animaks Animasyon tarafından senaryolaştırılmıştır. Çizgi filmler ile çocuklara geçmişteki kültürümüzün nasıl olduğu gösterilmek istenmiştir. Kültür aktarımının nesilden nesile aktarılmasında çizgi filmlerin önemli bir rol oynadığını görmekteyiz. Çizgi filmlerde hayvanlar, insanlar ve olağanüstü varlıklar veya kişiler olabilmektedir. Bu da çocuklar için çizgi filmlerin ilgi çekmesine neden olabilecek bir sebep olarak görülür. Örneğin hayvan olan karakterlerin konuşması çocuklar için ilgi çekicidir. Değişik unsurların yer alması ve gerçek dışı olması da olayı daha cazip hale getirmektedir.

4. Eflatun Cem Güney'in Öz Yaşamına Bir Bakış

Eflatun Cem Güney 1986 yılında doğmuştur. Geleneksel halk masalları ve masallar derlemiştir. Birçok masalı günümüz Türkçesine kazandıran Eflatun Cem Güney Konya'da Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Öğüd gazetesinde çalışmıştır ve orada çalışırken İrşat Dergisini çıkarmıştır. Daha sonra Cem Güney sanat dergileri üzerine çalışmalar yapmıştır. "Açıl Susam Açıl" eseriyle birlikte Danimarka'daki Anderson Kurumundan Dünya Çocuk Edebiyatı Onur Belgesi almıştır. 1960 yılında ise Dede Korkut hikâyeleri ile tekrardan bu ödüle layık görülmüştür. Cem Güney 1981 yılında ölmüştür.

5. Biçim, Görsellik ve Dil bakımından TRT Çocuk Yapımı Çizgi Filmi Keloğlan: Kuyru Canavarı ve Eflatun Cem Güney'in Açıl Sofram Açıl Masalının İncelenmesi

5.1. Masallarda Biçim

Eflatun Cem Güney'in Keloğlan masalında biçim olarak birçok olağanüstü fantastik olaylarla karşılaşmıştır. Bu olaylar gerçek dışı ve düşsel nitelikli olduğundan olgu ve oluşumları nitelendirilebilir. "Açıl Sofram Açıl" masalında fantastik öğelere masalın başlangıcında karşılaşmaktadır. Masallarda genellikle tekerlemenin başlangıcı fantastik öğeler içermektedir. Develerin tellal olması, pirelerin berber olması ve annesinin beşigini sallaması gerçeküstü bir olaydır. Eskiden ticaretin develerle birlikte yapılması masalların başlangıcında olağanüstü şekilde yer almaktadır. Develerin ticareti

yapan kişi olarak tanımlanması ve ya pirelerin bir berber olarak tanımlanması onları bir insani kimliğe büründürülmesiyle bağdaştırılmaktadır. Bir çocuğun anasının beşiğini sallaması da bir zıtlıktır. Burada zamana karşı bir başkaldırma da olabilmektedir. Masalların bu şekilde başlaması olayların fantastik bir şekilde devam edeceğine işaret etmektedir: "... develer tellal iken, pireler berber iken ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken..." (Demir, 2006: 173).

Daha sonra Keloğlan karakteri leblebisini bir kuyunun içine düşürüp yakarmaktadır. 3 kere kuyuya seslenir ve kuyudan bir Arap bacı çıkar. Keloğlan kuyudan çıkan Arap bacı ile konuşur. Bir kuyunun içinden Arap bacını çıkması gerçek dışı bir olaydır. Burada yer altından olağanüstü bir varlığın çıkması fantastik öğelerin yerin altında yaşayabileceğine yorumlanabilir. Ardından gelen olayda ise sihirli sözcüklerdir. Sofranın açılıp kapanması için söylenen cümleler de fantastik öğelerdendir. Yiyeceklerin hiç bitmemesi de olayların olağanüstü olduğunu vurgulamaktadır. İnsanların bazı durumlarda cezbedilebilir olduğu burada görülmektedir. Gerçek dışı fantastik olaylar cezbedicidir. Bununla birlikte olayların şekil aldığı görülmektedir:

"Ne istiyorsun Keloğlan"? "A Keloğlan, yarım leblebin, su perisinin düğününe çerez oldu; koca bir düğün halkı yedi yedi, bitmedi, hâlâ da yiyip duruyorlar; eksik, artık helal et! Onun yerine sana öyle bir sofrayı getirdim, öyle bir sofrayı getirdim ki... ! Açıl sofram açıl... ! dersin, açılır; yersin, içersin, sana da yeter; ona da yeter; ne tükenir, ne biter. Sonra Kapan sofram, kapan... ! dersin kapanır" (Demir, 2006: 174).

Keloğlan sofrayı kaybettikten sonra gene sihirli kuyuya Arap bacının yanına gider. Gene Arap bacı kuyudan çıkar. Keloğlan Arap bacıdan bir şey istemektedir. Keloğlan'a bir değirmen verir. Değirmenin de ona altın ve ya gümüş vereceğini söylemektedir. Fantastik öğelere gene burada karşılaşmaktadır. Gene bir cezbedilme söz konusudur. Keloğlanın tembel olmasının da bir ilişki olabilmektedir. Çalışmadan hayatını rahat bir şekilde yaşayabileceğini Keloğlan'a düşündürmektedir:

"Kem küm etme Keloğlan senin yarım leblebi düğüne, derneğe harcandı: artanı da su perisine çerez oldu; bu defa da sana öyle bir değirmen getirdim, öyle bir değirmen getirdim ki... Sağa çevirirsen altın öğütür sola çevirirsen, gümüş öğütür, bugüne de yeter, yarına da yeter, düğüne de yeter bayrama da yeter! Bileğine kuvvet: çek çekebildiğin kadar, çevir çevirebildiğin kadar!" (Demir, 2006: 176)

Daha sonra Keloğlan'ın değirmeni kaybettiği görülmektedir. Bu yüzden gene Arap bacının olduğu sihir kuyuya gider. Tokmağa bir söz söylenince birine vurması ve dur deyince durması gene bir fantastik öğe olarak değerlendirilir. Masalın devamında Keloğlan annesine kızar ve tokmağa vur der. Fakat tokmak kendisine vurmaktadır. Tokmağa dur deyince de durmayan tokmak Keloğlan'a zarar vermektedir. Keloğlanın Arap bacıdan 3. kez bir şey istemesi, annesine karşı tokmağa kullanmak istemesi fakat tokmağın da emirlerini yerine getirmemesi Keloğlan için bir ders niteliği taşımaktadır:

"Ham hum etme Keloğlan, sana öyle bir tokmak getirdim, öyle bir tokmak getirdim ki, kim haksızlık ederse «Kudur Tokmağım Kudur» dersin, kudurur! Vurur da vurur, vurur da vurur... Sonra «Dur Tokmağım Dur» dersin, durur" (Demir, 2006: 178).

TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan-Kuyu Canavarı bölümünün giriş müziğinin devamında "00:28-00-33" saniyeleri arasında da bir cadının sihirli küreden Bilgecan dedeyi izlediği ve daha sonra kürenin çatladığı görülmektedir. "Açıl Susam Açıl" masalındaki gibi burada da fantastik öğeler bulunmaktadır. Bir kişinin birini küreden izlemesi olağanüstü bir olaydır. Daha sonra "06:45-09-00" saniyeleri arasında Keloğlanın adımıpteri kullandığı görülmektedir. Eski tip masallara kıyasla adımıpterin kullanılması fantastik bir olaydır. Çünkü Keloğlan çizgi filmi günümüz hayatının düzenine uyum sağladığı görülmektedir.

"11:27-11:32" saniyeleri arasında Keloğlan birinin onlara içeri gelin dediklerini duymaktadır. İçeri girdiklerinde konuşan şeyin karga oldukları görülmektedir. Karganın konuşması fantastik bir olaydır. Kargaya burada insani bir kimlik verilmiştir.

"12:02 – 12:05" saniyelerinde karganın konuşmasının yanı sıra kendisini kargaların padişahı olarak tanıttığını görmekteyiz. Aynı şekilde masalarda bulunan tekerlemelerdeki "develer tellal iken ve "pireler berber iken" ifadeleriyle aynı şekilde bir insani kimlik bulunmaktadır.

"13:25-13-31" saniyeleri arasında karga uçamadığını söylemektedir. Bir karganın ağırlığından dolayı günümüzde uçamadığı görülmemiştir. Ardından adımıpteri ile bir kargayı taşıdığı görülmektedir.

"20:06-20:15" saniyeleri arasında ise kargaların Keloğlanı uçurarak havaya çıkardığı görülmektedir. Çizgi filmin bu kısmında da fantastik öğelere rastlanmaktadır. Kargaların insanları uçurması absürt bir olaydır. Fakat bir çizgi filmde ve ya filmlerde bu olaylara rastlayabiliriz. "Açıl Sofram Açıl" masalında da Keloğlanın tokmak sahnesi ile

bağdaştırabiliriz. Çünkü olayların sonunda her iki olayda bir ders verme niteliği içermektedir. Fantastik öğelerin gösterimi çizgi filmlerde daha etkilidir. Çünkü çizgi filmler hem görsel hem de anlam bakımından masal kitaplarına göre daha etkilidir. Çünkü olaylar yaşanarak gösterilmektedir.

5.2. Masal Kurgularında Görsellik

Çalışmanın bu bölümünde “Açıl Sofram Açıl” masalının görsel öğeleri incelenecektir. Daha sonra “Keloğlan: Kuyu Canavarı” çizgi filminde görsel öğeler incelenerek yorumlanacaktır. Keloğlan yolda yürürken susamıştır ve bir kuyuya rastlamıştır. Daha sonra leblebilerini kuyuya düşürmüştür. Burada Kuyunun derin olduğu “kara” kelimesiyle betimlenmiştir.

“A kara kuyu, kara kuyu! Sen esirge benden bir yudum suyu... Sonra dönüp elsiz, ayaksız gel de, al elimden leblebiyi; hoppala yavrum, hoppala! Nerdeymiş bu yağ bu yağma? De hadi, verirsen ver leblebimi, yok, yoksa taşını kırar, başını yarırım senin!” (Demir, 2006: 174).

Daha sonra kuyunun içinden Arap bacının çıktığı görülmektedir. Arap bacının bir kuyudan çıkması masal kitapları için birer fantastik olaydır. Arap bacı karakterinin hakkında hiçbir şekilde bir görünüş belirtilmemiştir. Fakat Arap bacı eski dönemlerde siyahi hizmetçiler mürebbiyeler için kullanılan bir tabirdir. Burada Keloğlanın isteğini yerine getirmeye çalışan bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır: “Arap Bacı çıkar kuyudan.” (Demir, 2006: 174). Masalın devamında Keloğlan eve gider. Annesinin yanında “Açıl Sofram Açıl” der ver devasa bir sofrta bulunmaktadır. İçinde börekler, yemekler ve baklavalar bulunmaktadır. Daha sonra da “Kapan Sofram Kapan” denildiği zaman da sofrta hemen kaybolmaktadır;

“«Açıl Sofram Açıl!» der demez önlerine öyle bir sofrta açılır, öyle bir sofrta açılır ki... Çeşit çeşit yemekler, baklavalar, börekler... yerler yerler bitmez; içerler içerler tükenmez; sonra «Kapan Sofram Kapan» der Keloğlan, sofrta kapanır.” (Demir, 2006: 174)

Keloğlan karakteri hakkında ise Keloğlanın tembel olduğu, mutlu olduğu ve kel olduğu göze çarpmaktadır.

“Keloğlan, gene ne dolap çevirdin, gözlerinin içi gülüyor” (Demir, 2006: 176)

“...kel başını, bir, bir daha kaşdıktan sonra” (Demir, 2006: 177)

“Tembel Ahmet gibi” (Demir, 2006: 179)

Çizgi filmler görsellik üzerine kurulu yapımlardır.

“00:00-01:07” saniyeleri arasında Keloğlan çizgi filminin açılış müziği kısmı görsellerle birlikte verilmiştir. İlk olarak karşımıza bir horoz çıkmaktadır. Daha sonra Keloğlanın yaşadığı ev devamında gelmektedir. Keloğlan ve annesinin geleneksel Türk kıyafetleri giydikleri görülmektedir. Annesinin Keloğlana her zaman ki gibi kızdığını ve Keloğlanın kaçtığını görülmektedir. Daha sonra Bilgecan dede karşımıza çıkmaktadır. Deneyler yaptığı görülmektedir. Bir sonraki sahne de ise kötü karakterler olan Vezir ve Cadı ile karşılaşmıştır. Surat ifadelerinden kötü planlar yaptıkları belli olmaktadır. Fakat masallarda olduğu gibi her zaman planlarının düzgün bir şekilde gitmediği görülmektedir. Diğer bir sahne de Keloğlanın arkadaşları görülmektedir.

“01:20-01:59” saniyeleri arasında Keloğlan işten kaytarmak için futbol oynamak istediğini söylüyor ve daha sonra kargalar görünmektedir. Keloğlanın burada tembel biri olduğu görülmektedir. Çizgi film burada olayların kargalar ile olduğu hakkında bir ipucu vermektedir. Bu durumda karakterleri bir merak içine sokmaktadır. Sorgulamaya başlarlar.

“03:19-04:44” saniyeleri arasında da Keloğlanın annesinin yanına tarlaya gittiği görülmektedir. TRT Çocuk kanalı burada çeşitli yiyecekler (biber, domates ve karpuz vb.) göstermiştir. Görselliğin yanına sesler de bir çizgi filmin önemini arttırmaktadır. Renkler, gölgelemeler etkileyici şekilde yer almaktadır. Keloğlanın annesi tipik bir Türk kadını figürüdür. Giyiniş tarzı Anadolu Türklerinin kıyafetleriyle uyusmaktadır. Aynı şekilde Keloğlan ve arkadaşlarının da aynı şekildedir.

“06:45-09-00” saniyeleri arasında Keloğlanın adimopter kullandığı görülmektedir. Görsel olarak fantastik bir öğe olarak adimopter etkileyici bir unsurdur. Havadayken bir kargayı takip ederken adimopter ile ters olarak uçarak fantastik bir görsellik sunmaktadır.

“11:31-11:56” saniyeleri arasında Keloğlanın bir karga ile konuştuğu görülmektedir. Karga konuşurken yapılan jest ve mimikler dikkat çekmektedir. Aynı şekilde Keloğlanın da dikkat çekmektedir. Keloğlanın yardımsever biri olduğu kargaya sunduğu teklif ile görülmektedir.

“20:06-21:31” saniyeleri arasında Keloğlanın kargalar tarafından vezir odasına uçtuğu görülmektedir. Daha sonra veziri yapmış olduğu durumdan dolayı korkutmaya çalışan bir ağaç kılığında vezir ile konuşmaktadır. Canlandırmalar bir çocuk için gayet başarılı bir şekilde yapılmıştır.

“21:32-21-59” saniyeleri arasında da Keloğlan görevini başarıyla tamamladığı görülmektedir.

Adımopter ile geri dönüşünü kargalar eşliğinde yapmaktadır. Burada çok mutlu görünmektedir.

5.3. Masallardaki Dil

“Açıl Sofram Açıl” masalı ilk olarak tekerlemeler ile başlamaktadır. Bunlara kalıp sözler de denmektedir; “Bir varmış bir yokmuş; Allah’ın kulu çokmuş, develer tellal iken, pireler berber iken ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallan iken bir Keloğlan varmış...” (Demir, 2006: 173).

Miş’li geçmiş zaman yapısı bulunmaktadır.

“... bir arpa boyu yol gitmiş.” (Demir, 2006: 177)

Günümüzde kullandığımız Türkçeye göre karmaşık bir anlatımı vardır. Genellikle devrik ve kurallı cümlelerden meydana gelmektedir.

“Neler yedi bu dış, ne altın oldu, ne gümüş; şimdiden geri, bize de böyle kanaat sofrası ihsan et; hey yeri, göğü yaratan!” (Demir, 2006: 175)

“Her başa yazılan gelir!” (Demir, 2006: 178)

İkilemeler bulunmaktadır.

“Kem küm etme...” (Demir, 2006: 176)

“...vurur da vurur, vurur da vurur...” (Demir, 2006: 178)

Özlü sözler ve kalıplaşmış ifadeler içerir.

“ana gibi yar, vatan gibi diyar olmaz”

“Keloğlan, gene ne dolap çevirdin, gözlerinin içi gülüyor” (Demir, 2006: 176)

“Keloğlan: Kuyu canavarı” çizgi filminde ise sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Günlük konuşma dili kullanılmaktadır. Kuralları ve devrik cümleler yer almaktadır. İkilemeler yer almaktadır. Geniş zaman, şimdi zaman ve geçmiş zaman yapıları kullanmıştır;

“Ne oluyor? Öğlenin bu vakti bu karanlık ta ne böyle?” “01:39-01:42”

“Dünyanın bütün kargaları birlik olmuş sanki” “02:01-02:09”

“Üç beş korkuluğun bu kadar karga ile baş edebileceğini sanmıyorum Sivri.” “02:43-02:47”

“Kargaları kovalıyorum” “03:25-03:27”

6. Sonuç

Günümüzde masal anlatıcılarının yerini çoklu medyaların başka bir deyişle ekranların aldığı söylenebilir. Bu elektronik ekran masal anlatıcıları ses, görüntü, grafik, resim vs. çeşitli dosya türlerini bir arada kullanır ve çoklu uyarıcı şeklinde izleyicilere sunar. Ekranlarda klasik masal

uyarlamalarının görsel –işitsel yapıları görülmektedir. Bazı masallar ise günümüz konum ve koşullarına uygun halde de uyarlanabilmektedir. Bu uyarlamaların oldukça başarılı yapımlar olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim izlenme sayıları, bu yapımlara yapılan yatırımlar bunun göstergesidir.

Bu çalışmada Keloğlan çizgi filmi ile masalı incelenmiştir. Keloğlan çizgi film görsellik, ses tonları ve renkler bakımından daha etkileyici olduğu görülmüştür. Fakat masalarda diyaloglar bakımından daha üstündür. Betimleme bağlamında çizgi filmler teknoloji sayesinde daha iyi bir şekilde kullanılmıştır. Çünkü çizgi filmler kitapların sayfalar dolusu aktarabileceği kelimeleri daha hızlı ve net bir şekilde sunmaktadır. Bu yüzden çizgi filmler görsellik bakımından kitaplara göre üstünlük sağlamaktadır. Her iki masalda da kurallı ve devrik cümlelerin yanı sıra ikilemeler de görülmektedir. Masalarda özlü sözler ve kalıplaşmış ifadeler bulunmaktadır. Biçim olarak her iki masal da fantastik öğeler içermektedir. Sihir, büyü hayvanların konuşması gibi durumlar fantastik ürünler olduğunu kanıtlamaktadır. Masalarda geniş zaman ve geçmiş zaman kullanılmıştır. Çizgi filmde ise geniş zaman, geçmiş zaman ve şimdiki zaman kullanılmıştır. Masallar daha çok hayal gücüne dayalı ürünlerdir. Kişinin hayal gücünü geliştirmesinde büyük rol oynamaktadır. Çizgi filmler de ise olaylar akıcı bir şekilde gerçekleşir. Olayların anlaşılması görsellik, ses ve renkler ile gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

- Alicenap, Ç. T. (2015). KÜLTÜREL MİRASIN ÇİZGİ FİLM SENARYOLARINDA KULLANILMASI. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (37), 11-26.
- Asutay, H. (2013). Çocuk yazınının fantastik dünyası: masallar.
- BOYRAZ, Ş. (2001). Halk kültürü unsurlarının televizyon reklamlarında kullanılması. *Millî Folklor*, 49, 93-108.
- Demir, G. (2006). Konya İli Cihanbeyli İlçesi’nde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı)
- Dursun, A. (2008). Keloğlan Masallarının Tespiti ve Tasnifi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.*
- Ergün, P. (2005) “Altay Destanlarında ve Anadolu Masallarında Tataray-Keloğlan”, *Millî Folklor.* , 68(78-84).
- Nuhoğlu, M. (2014) Keloğlan Masalları ve Kültürel Etkileşim. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 6, s. 95-106
- Oğuzkan, A. Ferhan, (2000) *Çocuk Edebiyatı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.*
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi II.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Şimşek, E. (2017). TÜRK MASALLARININ MİLLÎ TİPİ:
KELOĞLAN.

Türkiye Araştırmacıları Dergisi, Sayı 7, Ayrı Basım, 2000.
ELEKTRONİK KAYNAKLAR

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MASAL Erişim Tarihi: 20.05.2018

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=%C3%A7izgi%20film&guid=TDK.GTS.53981401db0a89.02851887 Erişim Tarihi: 21.05.2018